

Igaz történetek Igaz Emberekről

– lejegyezte és szerkesztette Sziklainé Lengyel Zsófia, a Történetmentő az Igaz Emberekkel készített interjúi alapján

Dr. Abonyi Ivánné Farkas Mária (1925)

Egy igazi Igaz ember

Mindig előrebocsátom, hogy én ebben az egész ügyben, az embermentésben csak segítettem. Az óriási jelentőséget és kezdeményezést az apámnak tulajdonítom, aki ugyan még élt, de már beteg volt, amikor 1987-ben megkaptuk a Világ Igaza kitüntetését.

Az apám, Farkas István volt egy igazi Igaz Ember, egy rendkívüli személyiség. Szegény, erdélyi családból származott. Hadiérettségi után, fiatalon az olasz fronton harcolt az első világháborúban, majd egyszál ruhában, egyedül Magyarországra jött. A világon senkije és semmije sem volt itt, se támogatója, se barátja. Beállt a pénzügyőrséghez, mert az volt az egyetlen hely, ahol szállást, egyenruhát és élelmet, ellátást is kapott. Az esze és a kitartása révén a saját erejéből végül minisztertanácsosi rangig, a Pénzügyőrségi parancsnoki tisztségéig küzdötte föl magát.

Két idegen a cselédszobában

1944-ben a pénzügyőr laktanyában, a budapesti Keleti pályaudvarhoz közeli Fiumei út 6. szám alatti házban laktunk családotul. A három nagy, utcára néző szobát nem mertük használni a heves harcok idején. Én akkor 19 éves voltam, a húgom két és fél évvel fiatalabb, mi az udvarra néző gyerekszobában maradtunk, a szüleink pedig átvitték az ágyukat a nagy előszobába. A cselédszobát pedig hamarosan két menekülő foglalta el.

Egyik nap, már a nyilas időkben megjelent az ajtónkban Müller Rezsőné Obst Eta. Az anyai nagymamám szomszédjában lakó zsidó nő házi varrónő volt, azaz családokhoz, köztük hozzánk is járt varrni. Amikor 1944 késő őszén, egyik éjjel megjelent nálunk, elmondta, hogy összeszedték a nyilasok, de sikerült meglépnie. Hazament ugyan a lakásába, a Röck Szilárd utcába, de a nyilas házmester figyelmeztette, hogy tűnjön el, különben el kell vitetnie. Kétségbeesésében hozzánk jött. A szüleim beköltöztették a cselédszobába.

Hamarosan szomszédot is kapott maga mellé Eta. Apám régóta jól ismerte a cigarettapapír-gyáros Fuchs Vilmost. Nemcsak az öreg, hanem az ő titkárnője is járt korábban nálunk, jól tudta, merre lakunk. Gyanítjuk, hogy mesélhetett rólunk a sógornőjének, ugyanis valamikor novemberben vagy decemberben ez az általunk nem ismert hölgy belopódzott hozzánk. Az történt, hogy a nyilasok összeszedték a zsidókat az ő házukból is, és a Keleti pályaudvar mellett elhelyezkedő lóversenyterre, a Tattersaalba terelték őket. A menet épp ott fordult be a mi házunk melletti sarkon, amikor hirtelen légiriadó lett, az emberek megtorpantak.

Schlesinger Jenőnének eszébe jutottunk. Azt mondta az őket kísérő nyilasnak, hogy odaadja a hátizsákját, amiben értékek vannak, csak engedje el. Szerencséje volt, a nyilas hajlott az ajánlatra és odasziszegte neki, hogy gyorsan tűnjön el. Ő pedig, mint a nyíl, a sarokról beugrott a nagy kapunk alá, eltakarva a ruháján a csillagot. A házban állandó fegyveres őrség működött, de Boriska nem rettent meg, mondta, hogy Farkasékat keresi. A szüleim pedig őt is befogadták, ismeretlenül. Boriskának feladat is jutott: ő főzött ránk. Mivel kinézetre egy jól megtermett parasztasszonynak látszott, ő volt az egyetlen, akit a mentettjeink közül bemutattunk a házbelieknek, mint erdélyi menekült rokont.

Boriska néni és Eta megosztottak a cselédszobánkon. A két idegen nő a szűkös helyen gyakran veszekedtek, mert Eta folyton a férjét siratta, akit Borba, a rézbányákba vittek, mint Radnóti Miklóst. Borsika nehezen viselte ezt a sok sírást, de az a lényeg, hogy mindketten megmenekültek.

A két Zsuzsi

Zsuzsika húgom az Andrassy útra, a Mária Terézia Leánygimnáziumba járt. Az osztályban két Zsuzsi volt, örök barátságot kötöttek. Talán 1943-ban vagy következő tavasszal lehetett, hogy egyszer sírva jött haza a húgom az iskolából azzal, hogy a barátnője sírt a zsidótörvények miatt. A mi polgári családjunk, illetve a lipótvárosi orvosok, Jakabék nem ismerték egymást, de édesapám, Farkas István pénzügyőr úgy gondolta, talán hasznukra lehet. Felvette az egyenruháját, karon fogta anyámat és még aznap délután elmentek Jakabékhoz. Bemutatkoztak és megkérdezték, miben segíthetnek. A látogatásból már taxival jöttek haza, mert csak így tudták elhozni az orvoséktól a két dögnehez bőröndöt, ami Zsuzsi stafírungját és a család ezüsttárgyait rejtette.

Mi vigyáztunk a két bőröndre, de semmi többet nem tudtunk a családról egészen addig, amíg egy tél eleji estén csengetést nem hallottunk a lakásunk ajtaján. Apámmal együtt én is kiszaladtam, és döbbenet láttam, hogy egy csendőrről áll ott. Meghűlt bennünk a vér, hiszen volt nálunk két zsidó nő, akiket bújtattunk. „Ne tessék megijedni. A Jakab főorvostól hozok üzenetet” – szólt a férfi, eloszlátva félelmünket.

Kiderült, hogy Jakab Ernőt és a lányát, Zsuzsit a többi lakóval együtt elhajtották a csillagos házból. Szőnyig mentek a menettel, ám ott az orvost befogták dolgozni, mert valamilyen ragály ütötte föl a fejét. Zsuzsi ápolóként mellette maradhatott. Hiába nem küldték őket tovább, mégsem akartak ott maradni. Szerencsésükre megismerkedtek egy jószándékú csendőrrel, Simon Gyulával, akit megkértek, hogy értesítsen minket. Apám megkérte a csendőrt, hogy hozza el hozzánk a két embert. Mit ad Isten, egy héten belül meg is jelentek! (Apám a háború után egy újságcikket is írt a segítőkész csendőrrel bizonyosságul, hogy rendes ember volt.)

Így már négy zsidó ember lakott nálunk. A gyerekszobából „menekültszálló” lett. Én a húgommal a földön aludtam, az ágyunkat Jakabéknak adtuk át.

Családegyesítés

Amikor Jakab Ernő és Zsuzsi megérkeztek hozzánk, a két családfő úgy döntött, itt az ideje a családegyesítésnek. Ezt pedig én segítettem végrehajtani.

Azon a napon, amikor Jakab doktort és a lányát a többi lakó zömével együtt elhajtották a nyilasok a Szent István parki védett házból, Jakabné ott maradhatott. Az én feladatom lett, hogy elhozzam őt is hozzánk. Magamhoz vettem az anyám, Farkas Istvánné papírjait, és elmentem a védett házba, ahol Jakabné Bözsi tartózkodott. Ő, mintha az édesanyám lenne, sárga csillag nélkül sétált ki a házból mellettem.

A hazafelé út legizgalmasabb pillanata az volt, amikor a hatos villamosra az egyik megállóban fölszállt elöl két nyilas és elkezdtek az utasokat igazoltatni. Igaz, hogy nálunk voltak édesanyám papírjai, de a nyilasok akkor már nem sokat törődtek ezekkel, és Bözsi néni elég jellegzetesen zsidós kinézetű volt, nem mertünk kockáztatni, nehogy gyanút fogjanak. Szerencsénkre baj nélkül le tudtunk szállni a következő megállóban és hazagyalogoltunk. Mindenki nagy öröme így megtörténhetett a családegyesítés a lakásunk gyerekszobájában, ahol öten laktunk a felszabadulásig: a Jakab család három tagja, a húgom és én.

Karácsony és jutalom

1944 karácsonyát is együtt töltöttük. Kilencen ültük körül az asztalt nagy titokban – és nagy durrogások közepette, mert az oroszok ostromgyűrűje lassan bezárult Budapest körül. Összezártágunkban mindenkinek megvolt a maga feladata. Általában én jártam ki vásárolni, a Borcsa néni pedig főzött. Nem volt egyszerű dolog élelmiszerhez jutni, jegyrendszer volt életben. Én viszont karácsony előtt elindultam a Ferenciek terére, a nagy csemegeboltba Ernő bácsi ajánlólevelével. Amit lehetett kapni, azt bevásároltam, még apró ajándékokat is vettem. Így csodás karácsonyt csaphattunk.

De kilencünknek mégsem a karácsony volt a legfelemelőbb közös élményünk. Nem tudom, pontosan mikor, valamikor januárban, amikor a németek a budai várból lődöztek Pest és a közeledő oroszok felé, mi is kaptunk egy belövést. A Várban kilőtt egyik gránát valahogyan akadálytalanul – és hangtalanul! - eljutott a házunkig, ahol átment az utcai szobán, keresztül anyám páncéltőkés pianóján, majd a gyerekszoba falán. Mindannyian ott voltunk a szobában, én éppen az ágy előtt álltam és már nem emlékszem, hogy miért, de hosszában rádobtam magam, a lábamat meg fölcsaptam. És akkor váratlanul megérkezett a gránát.

Olyan erővel jött, hogy csuda! Elsüvített ott, ahol egy pillanattal azelőtt még álltam, az ágy alatt telibe találta a gramofont, majd a kapubejáró felé eső, jó vastag falon lyukat ütve, erejét veszítve távozott a szobából. Én csak a hirtelenségre és a porra emlékszem. Mivel napközben nem tudtuk volna hova eltenni a sok ágyneműt, az ágy vetetlen volt. A paplanok csillogtak a légnyomástól kitört ablakok üvegszilánkjaitól, ám csodával határos módon rajtam egy darab sem volt! A szobában senkinek a haja szála sem görbült. Apám erre csak annyit mondott: „Minket az Isten már most megjutalmazott!”

Ezután pár nappal jött a még nagyobb öröm. Apám reggel kikukucskált az utcai redőnyök golyók szaggatta lyukain és azt látta, hogy a szemközti ház falánál ott lopakodnak a román katonák, akiket az oroszok előreküldtek. Apám ezután bejött a gyerekszobába és közölte Jakab bácsival: „Ernő, ettől a perctől kezdve éppolyan szabad ember vagy, mint én.”

Farkas Mária érettségi képe 1943-ból, és ő a képpel 2024-ben

